

Т. М. Няхай

НЕКАТОРЫЯ АСАБЛІВАСЦІ РЭДАГАВАННЯ НАВУКОВЫХ ТЭКСТАЎ (з практыкі рэдакцыйна-выдавецкага адзела МДЛУ)

Навуковы тэкст выступае вербальным увасабленнем даследаванняў сферы навуковага пазнання на эмпірычным і тэарэтычным узроўнях. Маючы за мэту данесці грамадскасці вынікі выпрацоўвання аб'ектыўных, тэарэтычна-сістэматызаваных ведаў у пэўнай галіне навукі, навуковыя тэксты падпарадкоўваюцца асаблівасцям функцыянавання навуковага стылю, асноўныя з якіх зафіксаваныя

- на лексічным узроўні: шырокі дыяпазон лексічных сродкаў у залежнасці ад галіны навукі; прыярытэтнае ўжыванне тэрміналогіі, нейтральнай і абстрактнай лексікі; абмежаванае ўжыванне шматзначных слоў; адсутнасць эмацыйна-экспрэсіўнай лексікі;

- на экстралінгвістычным узроўні: аб'ектыўнасць; дакладнасць; лагічнасць; адназначнасць; паслядоўнасць выкладання думак; інфармацыйная насычанасць.

Тэксты, з якімі даводзіцца працаваць рэдактару рэдакцыйна-выдавецкага адзела МДЛУ, адлюстроўваючы кірунак цікавасцяў аўтараў, увасабляюць іх даследаванні пераважна лінгвістычнай карціны свету. На другім месцы паводле сустракальнасці – тэксты гістарычнай, эканамічнай, педагагічнай скіраванасці. Кола навуковых прац універсітэта прэзентаванае:

Ажыццяўляючы рэдагаванне на розных узроўнях, спецыяліст звяртае ўвагу на адпаведнасць тэксту агульным нормам маўлення, стылістычнаму ўзусу і разам з тым стараецца захаваць асаблівасці індывідуальнага аўтарскага стылю. Практыка рэдагавання вышэйзгаданых навуковых прац дазваляе прааналізаваць найбольш распаўсюджаныя памылкі.

Рэдагаванне на лексічным узроўні

- Парушэнне лексічнай спалучальнасці: *Особенностью (Отличительной чертой) данных двух свидетелей является то, что авторы оказались в Минском гетто в том возрасте, когда в полной степени осознавали все происходящие.*

- Недакладны выбар сіноніма: *Як правіла, такая вежа з'яўлялася (была) самай высокай і трывалай.*

- Паўтор слоў: які дазваляе *разгледзець (даследаваць) германа-беларускія мастацкія і навукова-адукацыйныя кантакты разглядаемага (вышэйзгаданага) часу як цэласны феномен.*

- Ужыванне моўных сродкаў іншага функцыянальнага стылю: *пабудовай замкавых альбо (або) гарадскіх умацаванняў.* Альбо – размоўная форма.

- Ужыванне эмацыянальна-экспрэсіўнай лексікі: *Тады тактыку пасіўнай аблогі гарадоў і замкаў, якая цалкам панавала (пераважала, была распаўсюджаная) ў XII ст., змяніла актыўная асада.*

• Памылікі, выкліканыя ўжываннем рускай мовы: *садзейнічала (спрыяла)*; Такім чынам, пры ўсёй разнастайнасці і грунтоўнасці даследаванняў у айчынным мастацтвазнаўстве на сённяшні дзень *не маецца (няма)* працы; Яна з'яўлялася апошнім *аплотам (апорай)* абаронцаў крэпасці; Такія ж адзіночныя вежы ў XIV ст. *меліся (былі, стаялі)*; ад абстрэлу стралкоў, якія *знаходзіліся (былі, стаялі, размяшчаліся)* на вежы; сам Данііл Раманавіч у 1252 г. *прыняў (узяў)* удзел у вайне.

• Канцылярызмы і штампы: шматразовы паўтор у *прыватнасці*.

• Няправільнае ўжыванне апострафа: *вежы ў'яўлялі* новыя для яго *дойлідства* дасягненні.

Рэдагаванне на арфаграфічным узроўні

• Правапіс прыставак раз-/рас-: *разкрыццё (раскрыццё)*.

• Правапіс прыслоўяў: *толькі с большага (збольшага)* закраналі аб'екты беларускай готыкі.

• Правапіс спалучэнняў зычных: яго *спрошчаны* варыянт раманагатычнага *базілікальна-залавага тыпу храма быў* запазычаны з *дойліцтва (дойлідства)* Германіі.

• Правапіс складаных прыметнікаў: *агульнаеўрапейскай будаўнічай культуры* *вышэй згаданага (вышэйзгаданага)* зборніка артыкулаў.

• Пропуск літар: *даслечык (даследчык)*.

• Парушэнне закана якання: *дакладна ўсведамляў (ўсведамляў)*.

• Спалучальнасць назоўніка і дзеяслова ў ліку: *Анализ дат и мест проведения интервью говорят (говорит) о том.*

Рэдагаванне на марфалагічным узроўні

• Правапіс канчаткаў дзеясловаў закончанага трывання: *дазваляе разгледзіць (разгледзець); угледзіў (угледзеў)* у айчыннай замкавай готыцы *падабенства з паўночна – германскай цаглянай готыкай*.

• Утварэнне аддзеялоўных назоўнікаў: У выніку гэтых уплываў у фартыфікацыі беларускіх земляў атрымалі *распаўсюджванне (распаўсюджанне)* такія тыпы ўмацаванняў, як *бергфрыд, лагербург, кастэль, канвентхаўз*.

• Правапіс канчаткаў назоўнікаў і прыметнікаў меснага склону: *Па функцыянальнаму прызначэнню (на функцыянальным прызначэнні)*.

• Спалучэнне прыметніка і назоўніка ў ліку і склоне: *прыцягвалі ўвагу і вядомага беларускага мастацтвазнаўцу (мастацтвазнаўцы)* В. Ф. Шматава.

• Правапіс назоўнікаў роднага склону: *Ім таксама называлі рухомую драўляную вежу на колах, прызначаную для* *штурма (штурму)*; По воспоминаниям *Рахиль (Рахили)* Раппопорт; Таму не *выпадкава, што пасля спусташальнага набега (набегу)* мангола-татараў.

• Правапіс іншамоўных найменняў меснага склону: *Аўтар таксама выказаў меркаванне, што суседняе ордэнскае кафедральнае абарончае дойліцтва XIV ст. (саборы ў Фрамборку, Квіндзыне, Каралявецу (Караляўцы); як адзначаецца ў Іпацьеўскім летанісу (летанісе).*

- Ужыванне прыназоўнікаў з, с, са: які ў адным з **(са)** сваіх артыкулаў; *Да таго ж Галіцка-Валынскае княства нейаднойчы падпісавала пагадненні з **(са)** Свяшчэннай Рымскай імперыяй.*

Рэдагаванне на сінтаксічным узроўні

- Адсутнасць знакаў прыпынку ў складаназалежных сказах: *У выніку даследчыца прыйшла да абгрунтаваных **высноў што (высноў, што)***

- Пропуск выказніка: *нават пры захопе крэпасці праціўнік **(не мог; мог)** схваціцца; даследаванні пасляваеннага часу, якіх было няшмат (Ю. Ягораў, А. Міцянін, У. Чантурыя) **толькі (У. Чантурыя), толькі)** збольшага закралі аб'екты беларускай готыкі; Даследчык дакладна ўсведамляў, што такія вежы былі шырока распаўсюджаны ў еўрапейскім абарончым **дойлідстве і не выдзяляў (дойлідстве, і не выдзяляў)** іх у асобную тыпалагічную групу.*

Прааналізаваўшы прыведзеныя прыклады, можна зрабіць высновы пра тое, што рэдактарская апрацоўка навуковых тэкстаў падпарадкоўваецца агульным прынцыпам рэдагавання на лексічным, арфаграфічным, марфалагічным, сінтаксічным узроўнях. Разам з тым, спецыфіка стылю патрабуе ад рэдактара абазнанасці ў галіне навукі, якая адвядзе даследаванням, адлюстраваным у пэўным тэксце.